

Veiksmazodis/Sloveso

Atsako į klausimus: **ką veikia?** (ką veikė? ką veikdavo? ką veiks?) [co kdo dělá?]
 [odpovídá na otázky] **kas vyksta? kas darosi? kas atsitinka?** [co se děje?]

Veiksmą atliekantys veikėjai [v pozici subjektu vystupují]:

asmenys [osoby]: žmogus plaukia; ..... neša.....
gyvūnai [zvířata]: antis plaukia; ..... neša.....
daiktai [věci]: rąstas plaukia; ..... neša.....

Veikėjas [Subjekt]:

aktyvus

pasyvus

nėra

Veiksmazodis [Sloveso]:

aktyvaus veiksmo [aktivní čin]

būsenos [stav]

savaiminio proceso [neřízený proces]

Pavyzdys [Příklad]:

rašo, valgo...

blizga, juoduoja...
 [třpytí se] [černá (se)]

lyja, sninga, temsta, šąla...
 [stmívá] [mrzne]

Ten už girių, toli, aš girdėjau kadais
 Mėlynuoja šalis, mėlyna kaip linai,

Kai vaidenasi toliuos, ko niekad nebus –
 Tai šalis mėlynoji tau siunčia sapnus.

Ten seneliai jauni, o tėvai kaip vaikai,
 Ten sueina visi nukeliauti keliai.

Ką seniai pamiršai, ten surasti gali,
 Nebuvau aš tenai, bet yra ta šalis.

Miega tavo žaislai ten seniai palikti,
 Ir kas buvo seniai – ten be galo arti.

(J. Erlickas *Ten*)

1. **Tranzityvumas** – veiksmazodžio galėjimas valdyti galininką. Tranzityvinių veiksmazodžių veiksmas yra nukreiptas į tiesioginį objektą. [Tranzitivita je schopnost slovesa vyžadovat vedle sebe akuzativ. Činnost těchto sloves je nasměrována na primární objekt.]

Tranzityvumas gramatikoje reiškiamas [Tranzitivitu vyjadřujeme pomocí]:

- sakinio modelių SVO [větneho modelu SPO]: *mama verda sriubą, vaikas rašo laišką, katė pagavo pelę...*
- priesagomis (-inti) [sufixů, např. -inti]: *auginti gėlę, raminti vaiką, dalinti dovanas...*
- sangražos afikso nebuvimu [absencí reflexivní částice]: *šukuoti, keisti, barti, kelti...*

2. **Veikslas** – veiksmo tęstinumo arba baigties reikšmė. [Slovesný vid vyjadřuje pokračování nebo ukončení činnosti.]

Veikslas/Vid

← **Eigos/Nedok.**

→ **Įvykio / Dokon.**

Veiksmas [činnost]:

tęstinis [pokračuje]

baigtinis [je ukončena]

Raiška [způsob vyjádření]: nepriešdėlinis veiksmazodis

[sloveso bez prefixu]

rašyti, eiti, valgyti...

priešdėlinis veiksmazodis:

[prefixové sloveso]

parašyti, nueiti, suvalgyti...

priesaga, žyminti trumpai trunkantį veiksmą

[sufix, vyjadřující krátkodobou aktivitu]

-el(ė)ti, -er(ė)ti: *šūktelėti, žvilgterėti...*

semantinės ypatybės [sémantika]:

rasti, gimti, mirti, spjauti, tėkšti...

[najít] [narodit se] [umřít] [plivnout] [praštit]

Dabartinės lietuvių kalbos veiksmažodžiai gali būti sudaromi su 9 priesagomis ir 12 priešdėliu.
[Dnešní litevština odvozuje / vytváří slovesa za pomoci 9 sufixů a 12 prefixů.]

Priešdėliniai veiksmažodžiai / Prefixová slovesa

1. Kryptį žymintis veiksmažodis [vyjadřování směru]			
	Pamatinis veiksmažodis [obecný význam původního slovesa]	Reikšmė [sémantická skupina]	Pavyzdys [příklad]
<i>iš-</i>	slinkties [pohyb v prostoru] kartotinis aktyvaus veiksmo [aktivní opakovaná činnost]	kryptis iš vidaus kryptis į visas puses	<i>išskristi</i> , <i>išvažiuoti</i> <i>išdalinti</i> [rozdat], <i>išmėtyti</i> [rozházet]
<i>nu-</i>	slinkties [pohyb v prostoru] tranzityvinis aktyvaus veiksmo [tranzitivní sl., aktivní činnost]	kryptis tolyn, žemyn kryptis į visas puses	<i>nubėgti</i> , <i>nusileisti</i> [sestupit] <i>nunešti</i> [odnést], <i>numesti</i> [odhodit]
<i>pa-</i>	slinkties [pohyb v prostoru]	kryptis po kuo, tolyn	<i>paįšiti</i> [vlézt pod], <i>pabėgti</i> [utéct]
<i>par-</i>	slinkties [pohyb v prostoru] aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]	kryptis namų link kryptis žemyn	<i>pareiti</i> [vrátit se], <i>parbėgti</i> <i>parkristi</i> [upadnout], <i>pargriūti</i> [spadnout]
<i>per-</i>	slinkties [pohyb v prostoru] tranzityvinis aktyvaus veiksmo [tranzitivní sl., aktivní činnost]	kryptis per ką (paviršiumi ar kiauurai) grįžtamojo veiksmo dalinimo pusiau	<i>perpilti</i> [přelit], <i>perbėgti</i> [přběhnout], <i>perdurti</i> [prorazit] <i>perdaryti</i> [předělat], <i>perrašyti</i> [přepsat] <i>perlaužti</i> [rozlomit], <i>perskelti</i> [rozbit]
<i>pra-</i>	slinkties [pohyb v prostoru] tranzityvinis aktyvaus veiksmo [tranzitivní sl., aktivní činnost]	kryptis pro šalį kryptis per ką	<i>pravažiuoti</i> , <i>praeiti</i> [minout] <i>pragraužti</i> [propálit], <i>pradurti</i> [probodnout]
<i>pri-</i>	slinkties [pohyb v prostoru] tranzityvinis aktyvaus veiksmo [tranzitivní sl., aktivní činnost]	kryptis artyn (prie ko) kryptis į vidų	<i>pribėgti</i> [přiběhnout], <i>priipti</i> [nalepit se] <i>pripilti</i> [nalit], <i>pridėti</i> [naložit]
<i>su-</i>	slinkties [pohyb v prostoru] slinkties kartotinis [opakovaná činnost]	kryptis vienas į kitą, kryptis į vieną vietą kryptis ten ir atgal	<i>suglausti</i> [složit dohroady], <i>suspausti</i> [ztisknout] <i>suvažiuoti</i> [sjet se], <i>sueiti</i> [sejit se] <i>subėgioti</i> [dobějnout pro něco (a zpět)]
<i>už-</i>	slinkties [pohyb v prostoru] tranzityvinis aktyvaus veiksmo [tranzitivní sl., aktivní činnost]	kryptis ant ko ir į ką kryptis už ko	<i>užlipti</i> [vylézt], <i>užvažiuoti</i> [vjet na...] <i>užmesti</i> [zahodit]
2. Veiksmažodis, trunkantis tam tikrą laiką [vyjadřování doby trvání]			
	Pamatinis veiksmažodis [obecný význam původního slovesa]	Reikšmė [sémantická skupina]	Pavyzdys [příklad]
<i>iš-</i>	savaiminio veiksmo ar būsenos [neřízená činnost nebo stav]	konkretus laikotarpis [konkrétní doba]	<i>išgyventi</i> [prožít], <i>išbūti</i> [pobýt]
<i>pra-</i>	savaiminio veiksmo ar būsenos [neřízená činnost nebo stav]	konkretus laikotarpis [konkrétní doba]	<i>pragyventi</i> [prožít], <i>prabūti</i> [pobýt]
<i>į(si)-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]	ilgai trunkantis veiksmažodis [dlouhodobá činnost]	<i>įsiklausyti</i> [zaposlouchat se], <i>įsidejuoti</i> [rozječet se]
<i>už(si)-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]	ilgai trunkantis veiksmažodis [dlouhodobá činnost]	<i>užsiklausyti</i> [zapsolouchat se], <i>užsikalbėti</i> [zapovídat se]
<i>nu-</i>	savaiminio veiksmo ar būsenos [neřízená činnost nebo stav]	momentinis veiksmažodis [krátkodobý čin]	<i>nubusti</i> [probudit se], <i>numirti</i> [umřít]
<i>pra-</i>	savaiminio veiksmo ar būsenos [neřízená činnost nebo stav]	momentinis veiksmažodis [krátkodobý čin]	<i>prabusti</i> [probudit se]
<i>pri-</i>	savaiminio veiksmo ar būsenos [neřízená činnost nebo stav]	momentinis veiksmažodis [krátkodobý čin]	<i>priūrikti</i> [chybět], <i>prireikti</i> [potřebovat]
<i>su-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]	momentinis veiksmažodis [krátkodobý čin]	<i>suklikti</i> [vrísknout], <i>surikti</i> [vzkřiknout]

3. Mažesnio intensyvumo veiksmas, negu pasakytas pamatiniu žodžiu [méně intenzivní činnost v porovnání s původním slovesem]			
	Pamatinis veiksmazodis [obecný význam původního slovesa]	Reikšmė [sémantická skupina]	Pavyzdys [příklad]
<i>ap-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]		<i>apraminti [uklidnit], apdraskyti [poškrábat]</i>
<i>nu-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]		<i>nugerti [upít], numigti [zdřímnout]</i>
<i>pa-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]		<i>pakalbėti [pohovořit], pagalvoti [zamyslet se]</i>
<i>pra-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]		<i>pramalti [trochu namlít], praskaldyti [trochu naštipat]</i>
<i>pri-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]		<i>privengti [vyhýbat se]</i>

4. Didesnio intensyvumo veiksmas, negu pasakytas pamatiniu žodžiu [intenzivnější činnost v porovnání s původním slovesem]			
	Pamatinis veiksmazodis [obecný význam původního slovesa]	Reikšmė [sémantická skupina]	Pavyzdys [příklad]
<i>at-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost] sangraūžinis [reflexivní]	iki sotes vykstantis gausus veiksmas [význam „hodně“]	<i>atsivalgyti[najíst se], atsidžiaugti [naradovat se]</i>
<i>į-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]	iki sotes vykstantis gausus veiksmas [význam „hodně“]	<i>įgrasinti [přihrozit?], įkalbėti [přemluvit]</i>
<i>iš-</i>	įvairios reikšmės [různé významy]	iki sotes vykstantis gausus veiksmas [význam „hodně“]	<i>išdailinti [vyzdobit], išgrazėti [„stát se hezký“]</i>
<i>pri-</i>	įvairios reikšmės	iki sotes vykstantis gausus veiksmas [význam „hodně“]	<i>prigirti [vychválit], prirašyti [napsat toho až moc]</i>
<i>už-</i>	įvairios reikšmės	iki sotes vykstantis gausus veiksmas [význam „hodně“]	<i>užversti (darbu) [zavalit, např. práci]</i>
<i>nu-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]	per daug, nenatūraliai padidintas, peržengias įprastinę ribą veiksmas [význam „příliš“, „až moc“, „až neprirozeně“]	<i>nudailinti [zkrášlit]</i>
<i>per-</i>	savaiminio veiksmo ar būsenos [nařizená činnost nebo stav]	[totéž]	<i>peraugti [přerůst], pernokti[přezrát]</i>
<i>pra-</i>	savaiminio veiksmo ar būsenos [nařizená činnost nebo stav]	[totéž]	<i>praaugti [pro-/přerůst]</i>
<i>už-</i>	įvairios reikšmės [různé významy]	[totéž]	<i>užgožti [zastínit]</i>
<i>at-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]	neigiamo rezultato veiksmas [negativní výsledek]	<i>atkirsti (kirvi) [otupit sekeru], atkratyti (plaučius) [otřást plíce]</i>
<i>iš-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]	[totéž]	<i>išganyti (pievą) [„vypást“ louku]</i>
<i>nu-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]	[totéž]	<i>nuganyti (javus)</i>
<i>pra-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]	[totéž]	<i>pragerti [propít]</i>
<i>ap-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]	[totéž]	<i>apskaičiuoti [ošidit]</i>
<i>su-</i>	aktyvaus veiksmo [aktivní činnost]	[totéž]	<i>suspardyti [zkopat]</i>

5. Baigtinis veiksmas [ukončená činnost, dokonavost]			
	Pamatinis veiksmazodis [obecný význam původního slovesa]	Reikšmė [sémantická skupina]	Pavyzdys [příklad]
<i>ap-</i>	savaiminio veiksmo	—	<i>apsalti[„mít pocit sladkosti“], apšlubti [obrnout?]</i>
<i>iš-</i>	savaiminio veiksmo aktyvaus veiksmo	—	<i>išnykti [zmizet], iškepti[upéct]</i>
<i>nu-</i>	savaiminio veiksmo aktyvaus veiksmo	—	<i>nurausti [zčervenat], nutilti [ztichnout]</i>
<i>pa-</i>	savaiminio veiksmo aktyvaus veiksmo	—	<i>pasakyti, padaryti, pasikeisti[změnit se]</i>
<i>pra-</i>	savaiminio veiksmo aktyvaus veiksmo	—	<i>pražilti [zešidivět], prašvisti[svítat]</i>

<i>pri-</i>	savaiminio veiksmo aktyvaus veiksmo	—	<i>prikelti [vzbudit]</i>
<i>su-</i>	savaiminio veiksmo aktyvaus veiksmo	—	<i>sudegti [shořet], suverpti</i>
<i>už-</i>	savaiminio veiksmo aktyvaus veiksmo	—	<i>uždaryti [zavřít], užgesinti [zhasnout], užaugti [vyrůst]</i>

Priesagų vediniai

Vardažodžių vediniai		
1. Reikšmė: daryti tokį ar tą, kas išreikšta pamatiniu žodžiu		
Priesaga	Pamatinis žodis	Pavyzdys
<i>-inti, -ina, -ino</i>	laipsniuojami būdvardžiai daiktavardžiai (medžiagos)	<i>baltinti, gerinti auksinti</i>
<i>-(i)uoti, -(i)uoja, -(i)avo</i>	laipsniuojami būdvardžiai daiktavardžiai (medžiagos)	<i>dvilinkuoti angliuoti</i>
<i>-(i)oti, -(i)oja, -(i)ojo</i>	laipsniuojami būdvardžiai daiktavardžiai	<i>atlapoti aukoti, vagonuoti</i>
<i>-ėti, -ėja, -ėjo</i>	daiktavardžiai	<i>duobėti, raukšlėti</i>
<i>-enti, -ena, -eno</i>	laipsniuojami būdvardžiai	<i>gaiventi</i>
2. Reikšmė: būti tokiam ar tuo, kas išreikšta pamatiniu žodžiu		
Priesaga	Pamatinis žodis	Pavyzdys
<i>-(i)auti, -(i)auja, -(i)avo</i>	daiktavardžiai (asmenys) laipsniuojami būdvardžiai	<i>kalviauti, mokytojauti atkaklauti</i>
<i>-(i)uoti, -(i)uoja, -(i)avo</i>	daiktavardžiai (asmenys)	<i>meistruoti, tinginiuoti</i>
<i>-(i)oti, -(i)oja, -(i)ojo</i>	laipsniuojami būdvardžiai	<i>kerėploti, paikioti</i>
<i>-inti, -ina, -ino</i>	laipsniuojami būdvardžiai	<i>kerėplinti, klišinti</i>
<i>-inėti, -inėja, -inėjo</i>	laipsniuojami būdvardžiai	<i>šnipinėti, aklinėti</i>
3. Reikšmė: darytis, tapti tokiam ar virsti tuo, kas išreikšta pamatiniu žodžiu		
Priesaga	Pamatinis žodis	Pavyzdys
<i>-ėti, -ėja, -ėjo</i>	daiktavardžiai (asmenys) daiktavardžiai (medžiagos)	<i>baltėti, gražėti geležėti</i>
<i>-(i)uoti, -(i)uoja, -(i)avo</i>	laipsniuojami būdvardžiai	<i>raudonuoti, šlapiuoti</i>
<i>-(i)oti, -(i)oja, -(i)ojo</i>	laipsniuojami būdvardžiai	<i>kiauroti</i>
<i>-yti, -ija, -ijo</i>	laipsniuojami būdvardžiai	<i>geltonyti, juodyti</i>
4. Reikšmė: būti, dalyvauti ten, užsiimti tuo, kas išreikšta pamatiniu žodžiu		
Priesaga	Pamatinis žodis	Pavyzdys
<i>-(i)auti, -(i)auja, -(i)avo</i>	daiktavardžiai (vieta, užsiėmimas)	<i>atostogauti, lenktyniauti</i>
<i>-(i)uoti, -(i)uoja, -(i)avo</i>	daiktavardžiai (vieta, užsiėmimas)	<i>lenktyniuoti, sportuoti</i>
5. Reikšmė: dirbti su tuo ar vartoti tai, kas išreikšta pamatiniu žodžiu		
Priesaga	Pamatinis žodis	Pavyzdys
<i>-(i)uoti, -(i)uoja, -(i)avo</i>	daiktavardžiai (įrankiai)	<i>dūduoti, siurbliuoti</i>

<i>-(i)uoti, -(i)uoja, -(i)avo</i>	daiktavardžiai (įrankiai)	<i>blizgiauti, patrankauti</i>
<i>-(i)oti, -(i)oja, -(i)ojo</i>	daiktavardžiai (įrankiai)	<i>kaušoti, meškerioti</i>
6. Reikšmė: ieškoti, gaudyti, rinkti tai, kas išreikšta pamatiniu žodžiu		
Priesaga	Pamatinis žodis	Pavyzdys
<i>-(i)auti, -(i)auja, -(i)avo</i>	daiktavardžiai (daiktai, gyvūnai, augalai)	<i>baravykauoti, gėliauti, pinigauti</i>
<i>-inėti, -inėja, -inėjo</i>	daiktavardžiai (daiktai, gyvūnai, augalai)	<i>blusinėti, paukštinėti, žolinėti</i>
7. Reikšmė: jausti, turėti, pergyventi tai, kas išreikšta pamatiniu žodžiu		
Priesaga	Pamatinis žodis	Pavyzdys
<i>-(i)oti, -(i)oja, -(i)ojo</i>	abstraktieji daiktavardžiai	<i>dūmoti, galioti</i>
<i>-(i)uoti, -(i)uoja, -(i)avo</i>	abstraktieji daiktavardžiai	<i>apmauduoti, sapnuoti</i>
8. Reikšmė: vesti, veisti tai, kas išreikšta pamatiniu žodžiu (tik sangražiniai veiksmažodžiai)		
<i>-(i)uoti, -(i)uoja, -(i)avo</i>	daiktavardžiai (gyvūnai)	<i>paršiuotis, veršiuotis</i>
Veiksmažodžių vediniai		
1. Reikšmė: ne kartą daryti tai, kas išreikšta pamatiniu žodžiu (kartotinė reikšmė)		
Priesaga	Pamatinis žodis	Pavyzdys
<i>-(i)oti, -(i)oja, -(i)ojo</i>	aktyvaus veiksmo veiksmažodis	<i>kilioti, sekioti, pūsčioti, deglioti, keiksnoti, guimioti, kilsnoti, gaišalioti, pirkailioti</i>
<i>-inėti, -inėja, -inėjo</i>	aktyvaus veiksmo veiksmažodis	<i>griuvinėti, virtinėti</i>
<i>-ėti, -i, -ėjo</i>	aktyvaus veiksmo veiksmažodis	<i>čiupinėti, birbsėti, snaudelėti</i>
<i>-yti, -o, -ė</i>	aktyvaus veiksmo veiksmažodis	<i>rėžyti, spardyti, sagstyti</i>
<i>-uoti, -uoja, -avo</i>	aktyvaus veiksmo veiksmažodis	<i>sūpuoti, dirbuliuoti, stīguriuoti</i>
<i>-auti, -auja, -avo</i>	aktyvaus veiksmo veiksmažodis	<i>juokauti, meilikauti</i>
<i>-inti, -ina, -ino</i>	aktyvaus veiksmo veiksmažodis	<i>sukinti</i>
2. Reikšmė: atlikti veiksmą dėl to, kad vyktų pamatiniu žodžiu išreikštas veiksmas (priežasties reikšmė)		
Priesaga	Pamatinis žodis	Pavyzdys
<i>-inti, -ina, -ino</i>	savaiminio veiksmo ar būsenos veiksmažodis	<i>auginti, želdinti</i>
<i>-yti, -o, -ė</i>	savaiminio veiksmo ar būsenos veiksmažodis	<i>aušyti, gydyti</i>
3. Reikšmė: ilgą laiką pamažu dirbti, kas išreikšta pamatiniu žodžiu (ištisinės trukmės reikšmė)		
Priesaga	Pamatinis žodis	Pavyzdys
<i>-ėti, -ėja, -ėjo</i>		<i>aušėti, lūžėti, sverdėti</i>
<i>-oti, -o, -ojo</i>		<i>glūdoti, stingsoti, kabalioti</i>
4. Reikšmė: atlikti menkesnę, mažiau intensyvią veiksmą negu pamatiniu žodžiu išreikštas veiksmas (mažybinė reikšmė)		
Priesaga	Pamatinis žodis	Pavyzdys
<i>-enti, -ena, -eno</i>		<i>lašenti, duzgenti</i>
<i>-ėti, -i, -ėjo</i>	veiksmažodis su priešdėliu <i>pa-</i>	<i>pabėgėti, palypėti</i>

5. Reikšmė: labai staigiai atlikti veiksmą, nusakytą pamatiniu žodžiu (akimirkos, momentiško reikšmė)		
Priesaga	Pamatinis žodis	Pavyzdys
<i>-telėti, -telėja, -telėjo</i>	Aktyvaus veiksmo veiksmažodis	<i>baubtelėti, riktelėti</i>
Ištiktukų vediniai		
Kartotinės reikšmės veiksmažodžiai		
Priesaga	Pamatinis žodis	Pavyzdys
<i>-oti, -oja, -ojo</i>	ištiktukas	<i>kadaroti, makalioti, dilgčioti, baksnoti</i>
<i>-ėti, -i, -ėjo</i>	ištiktukas	<i>blyksėti, pokšėti, tvinksėti</i>
<i>-enti, -ena, -eno</i>	ištiktukas	<i>kicenti, tipenti</i>
<i>-uoti, -uoja, -avo</i>	ištiktukas	<i>čyruoti, tabaluoti</i>
<i>-inėti, -inėja, -inėjo</i>	ištiktukas	<i>capinėti, trepinėti</i>
<i>-inti, -ina, -ino</i>	ištiktukas	<i>bakšinti, riukinti</i>
<i>-yti, -o, -ė</i>	ištiktukas	<i>krapštyti</i>
Momentinės reikšmės veiksmažodžiai		
Priesaga	Pamatinis žodis	Pavyzdys
<i>-telėti, -telėja, -telėjo</i>	ištiktukas	<i>bumbtelėti, trinktelėti</i>